

řaběk postula una *ř* o *ē* etimològica, en contrast amb la *ē* de *BEC*.

On trobem matèria autòctona, i pròxima a l'etimologia, és en el NO. d'Espanya. Car és allà on el mot *rebeco* serva el sign. etimològic d'isard, cabra salvatge⁵ Ast *rebecu* (Rato, 1 fe d'err.), «comúnmente dicho *rebeco* en los riscos de Liébana y peñas de Europa» (Amós de Escalante, Rivad. N. xciv, 16, 153), i a la Puebla de Lillo, al N. de Lleó, «*rebeco*: macho cabrío montés» (Goy, *Susarón*, p. 500)¹

L'extensió semàntica amb caràcter adjectiu, que en català hagué de produir-se en època remota, i és comparable a la del nostre adj. *isard*, -*da*, 'esquerp', -*pa*', també la trobem consumada en la irradiació cap al NO: gall. *rebèco* «arisco» (Valladares), *rabeco* «torvo, fiero, ceñudo, espantoso, airado, terrible» (Carré).

Altrament, al costat de la base **RĪBĪCCU* del català, i del gallec i part de l'ast.-lleonès, es degué formar, ja en hispano-llatí tardà, una base derivada **RIBICĪU*, amb considerable difusió pel domini cast.-lleonès i documentada aquesta des de bastant antic: *rebeço* «animal fiero oryx» en Guillén de Segovia (1475), Nebrixa i *PAlc* (pron amb sesseig *reveso*=*cabra montés* en l'*Alfarache* del valencià Martí, a 1602, Rivad III, 416), i amb labialització de la vocal, per mor de la *b*: *luas de rebeço* «guantes de piel de rebeco» en un inv. toledà de 1434 (RFE x, 114). Amb *re-* avui persisteix aquesta variant a l'occident d'Astúries, *rebezu* (Munthe, *Antecknngar Vestra-Asturien*, p. 85), en el lleonès de La Lomba («voy a cazar *rebezos*»), en el Bierzo (GaRey), i a Babia y Laciana (Guzmán Álvarez, 447), *rebezo* 'isard' és la forma usada en l'*Ave Maris Stella* d'Escalante, l c; i *robezo* en un poeta bable del segle XVIII, i en Rato.

Doncs bé, aquesta variant en -*ciu* també ha pres³³ allí el valor d'adjectiu, com en català: Bierzo *rebezo* «tozudo», i a La Lomba «rebelde, terco»: en *mia vida hei visto rebezo como tú* (BRAE xxx, 447), d'on el derivat ast. *revecear* «dicir ronques, dicir ombraes» (Rato)

En última instància coneixem també la llunyana arrel de *rebec* i del galaico-lleonès *rebeco*: com ja apuntà Car. Michaëlis (RLus. III, 169-70) i jo vaig acabar de demostrar en el DCEC/DECH (REBECO i BECERRO), es tracta d'una de tantes formes del mot ibèric⁴⁵ IBEX, -*ĪCIS*, 'isard' [Plini, St. Jeroni, St. Isidor]: **RĪBĪCCU* metàtesi de **IBICIRRU*, derivat d'aquell, que aviat degué perdre la *Ī*- inicial: hi ha una *Ī*- «amovible» pròpia de l'ibero basc (en tracto també als articles VEGA, ZARZA, SARRIO del DCEC/DECH, i ací²⁰ a ISARD i a E T C 1, 160)

De **BICIRRU* resultà així mateix un cast. arcaic *bicerrira* 'isard' (veg. l'article del DECH), i d'altra banda el cast. BECERRO 'jònc, toro jove' (per als quals remeto a aqueix article de l'obra castellana) Notem que⁵³ a les desveses salmantines diuen *rebaquear* per a «enfuriarse el buey» (Lamano), on tenim aplegats, tot d'una peça, el significat figurat del mateix *rebec* i el caràcter verbal de l'oc *se rebecà*, i per altra banda l'aplicació al *becerro*, però amb la forma fonètica del⁶⁰

rebeco En fi cf. Alentejo *carneiro surrubeco* i *ovelha surrubeca*, que són els que produeixen la mena de llana coneguda per *surrubéca* «certa lã amarella» (Leite de V., RLus IV, 75), on *robeco* (= *rebeco*, V. supra) sembla combinat-se amb *llana surja* (variant de SUTZE)

En l'aspecte, però, etimològic i morfològic el que particularment més interessa és el port. ant. *evicione*, *eyuicom*, documentats per Dona Carolina en sis passatges de textos dels anys 1111-1162 (fem en quatre d'ells, i de gènere incert en els altres), que més que un isard domesticat, com suposa ella, veient que l'usen com a bèstia de càrrega (però mai un isard no s'hauria pogut domesticar) ha de tenir un significat anàleg al de¹⁵ *becerro*, segurament una mena de vedell amansit amb aquest objecte Ara bé és clar que aqueix *evicione* suposa un derivat ibero-llatí **IBICIONE* format sobre IBEX, -*ĪCIS* La *B*-de **BICIRRU* aviat esdevinguda inicial, fou oclusiva, i en produir-se la metàtesi cap a **RIBICCU* conservà encara el caràcter oclusiu, d'on la -*b*- bilabial inalterada del nostre *rebec* Vegeu encara més documentació del port. ant. *eyuicom* en l'*Elucidario* de Fra S R de Viterbo, s. v.

DERIV · *Rebequejar* *Rebequeria* [Fontserè, c. 1925, l'afegeix al seu DOrt] *Rebecar*, supra *Rebec* i *rebeca* ('becaina' Caldes de Mal, DAG) són més aviat derivats de *bec*, però potser amb un impuls morfològic donat per *rebec*²

¹ D'allà estant la pell s'exporta al Sud per treballar-la, i amb la pell el nom, com sabem per Terreros (c. 1770) de la prov. de Madrid: «en las Tenerías del Pozuelo de Arabaca dicen los oficiales *rebeco*, y lo toman por el macho de cabrío». — ² De la nostra família cal separar resoltament alguns parònims: *rebec* com a nom d'un «dictat no principal» en les *Leys d'Amors* (Appel, *Chrest*, 124 162) deu ser més aviat idèntic a *rabec* instrument, 'rabequet'. *Rebeche* isolat en el *Tristan* de Beroul, i *rabaches* pl. «radotage» en Adam de la Halle, els ajunta el FEW x, 3b, n. 14, com a antigues anticipacions, amb el fr. *rabachage*, certament mers parònims del nostre mot; i amb ells deu anar un fr. ant. *rebecher*, del qual dóna Victor Henry (*Gloss Etym*) com a manllevat bret. *rébech* m. «reproche, remords».

Rebedor, *rebedora*, *rebedures*, V *rebre* *Rebegut*, -*uda*, V *beure* *Rebergs*, en l'aparent sentit de 'bocins, escapcies, de pells' (1383, 1384, *AlcM*), semblen, ser fruit d'encreuament entre *rebutg* i *barreig* (o hi intervé algun connex de RABOSA)

REBEL, pres del ll. *rebellis* 'revoltat', derivat del ll. *bellum* 'guerra' (cf. BÈLLIC) □ 1ª doc S XIII. *Rebel* ja en textos o mss. de Lluïl «--- Anaren al⁵³ Infant a Corbèra --- e dix-nos l'Arquibisbe les paraules que havia haudes ab ell, e Nós dixem-los --- que li devien dir: —Vós, per què estats mal ab vostre pare? --- fem-vos saber que --- irem contra Vós, així con contra aquel qui és *rebel* a som pare», Jaume I (Ag, p. 499) «Per *rebel* que sia stat lo fill, tan dolç⁶⁰